

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

ISP nr 2007.842 (Gældende)

Inspektion af Bostedet Røbo

Ministerium: Folketinget

Opfølgning / Opfølgning til

LOV nr 473 af 12/06/1996 18 - BEK nr 789 af 06/07/2006 10, 12 og 14

Inspektion af Bostedet Røbo

Resumé

Den 16. april 2007 inspicerede Folketingets Ombudsmand Bostedet Røbo i Bornholms Regionsskommune. Inspektionschefen og andre af ombudsmandens medarbejdere stod for inspektionen. Bostedet er for voksne med en betydelig varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Der hører en aflastningsdel og et dagtilbud med samme målgruppe til bostedet.

Inspektionen gav bl.a. inspektionschefen grund til at stille spørgsmål om det psykiatriske tilsyn på bostedet.

I forbindelse med inspektionen blev der modtaget kopi af indberetninger om i alt fem forskellige magtanvendelser. I rapporten blev der stillet spørgsmål ved bostedets hjemler til at anvende magt. Det førte til en henstilling til kommunens social- og sundhedsudvalg i opfølgingsrapporten: Udvalget blev bedt om at sørge for at både forvaltningen og bostederne får en tilstrækkelig undervisning på dette område.

En række afsnit er ikke taget med i denne gengivelse af de to rapporter.

(J.nr. 2007-0871-062)

Den 5. oktober 2007 afgav inspektionschefen på ombudsmandens vegne følgende rapport til Bornholms Regionskommune og Bostedet Røbo:

”1. Indledning

Efter ombudsmandslovens § 7, stk. 1, omfatter ombudsmandens kompetence alle dele af den offentlige forvaltning. Efter § 18 i loven kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed samt ethvert tjenestested der hører under ombudsmandens virksomhed. I de almindelige bemærkninger til lovforslaget om ombudsmandsloven er det forudsat at der vil ske ’en vis forøgelse af inspektionsvirksomheden i forhold til det kommunale område, især af psykiatriske hospitaler og andre institutioner for mentalt handicappede’.

Som et led i denne inspektionsvirksomhed foretog jeg og to af mine medarbejdere den 16. april 2007 inspektion af Røbo som består af et bosted, et aktivitets- og udviklingscenter og et aflastningstilbud.

Til stede under inspektionen var blandt andre lederen af Røbo samt to repræsentanter fra Bornholms Regionskommune.

Inspektionen bestod af en indledende og en afsluttende samtale med bostedets ledelse og medarbejderrepræsentanter samt repræsentanterne fra regionskommunen, rundvisning på bostedet og en personlig samtale med en mor til én af brugerne på aflastningsdelen.

Samtalen med moderen vedrørte hovedsagelig hendes 35-årige datters personlige forhold. Moderen var yderst tilfreds med Røbos aflastningstilbud og i særdeleshed med personalet.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om udlån af bostedets skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse foretaget i 2006 og 2007 i henhold til serviceloven (nærmere bestemt i henhold til afsnit V, kapitel 21, i lovebkendtgørelse nr. 699 af 7. juni 2006 om social service og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service for så vidt angår magtanvendelserne foretaget i 2006 og i henhold til afsnit VII, kapitel 24, i lovebkendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007 om social service og bekendtgørelse nr. 789 af 6. juli 2006 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne

samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven for så vidt angår magtanvendelser foretaget i 2007). Jeg bad om højst 10 sager.

Jeg modtog fem indberetninger for perioden fra den 27. oktober 2005 til den 4. april 2007. Indberetningerne vedrørte fire forskellige beboere.

Forud for inspektionen havde jeg fra bostedet modtaget forskelligt materiale vedrørende Røbo. Jeg havde bl.a. modtaget en beskrivelse af de tre enheder, en opgørelse over udgifter til servicebetaling og kost, en rygepolitik, en ansættelsespolitik, en sygdomspolitik, en pårørendepolitik, retningslinier for beboernes økonomiske midler, retningslinier for opbevaring, bestilling og medicingivning, uddannelsespolitik, en vedligeholdelsesplan, retningslinier vedrørende vagtplanlægning på Røbo, en aftale mellem Bornholms kommunalbestyrelse og Røbo, kopi af handleplaner, udarbejdet for tre af bostedets beboere i henhold til § 111 i den tidligere servicelov, en beskrivelse af en bestemt beboer i forhold til vidensnetværk indenfor dobbeltdiagnoser, en rapport om Røbo – ældre og demens samt en rapport om Rø Aflastningstilbud.

Forud for inspektionen modtog jeg fra Bornholms Regionskommune to tilsynsrapporter vedrørende tilsyn på Røbo i 2005 og 2006, kommunens retningslinier for udførelse af tilsyn, en redegørelse for udførte tilsynsbesøg på voksenhandicapområdet i 2006 og et referat fra socialudvalgets behandling af sagen den 27. marts 2007.

Efter inspektionen har jeg fra Røbo modtaget oplysninger om faste udgifter og indtægter for beboerne.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Røbo og Bornholms Regionskommune for at myndighederne kunne få en lejlighed til at fremkomme med eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Bornholms Regionskommune har i brev (mail) af 5. september 2007 fremsat nogle bemærkninger der er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra Røbo.

2. Generelt om Røbo

Røbo hører under Bornholms Regionskommune. Røbo er et bosted med tilhørende aflastningstilbud og dagtilbud for voksne med en betydelig varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne som i stort omfang har behov for individuel og omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner samt for pleje og omsorg.

Under inspektionen fik jeg oplyst at Røbo pr. 1. januar 2006 – af regionskommunen – blev bestemt til at skulle udvikle sig til at blive et ældre- og demenstilbud for udviklingshæmmede. Det fremgår af beskrivelsen af Røbo at der vil gå en årrække før dette mål er nået, da der på bostedet bor en del yngre mennesker der ikke ønsker at flytte til et andet bosted. Intentionerne med Røbo er således at det er et permanent bosted hvor demente personer – fra 38 år og opefter – skal bo resten af deres liv. Under den indledende samtale blev det oplyst at Røbos ledelse ser det som positivt at regionskommunen også visiterer personer med begyndende demens til bostedet. Dette betyder at personalet på Røbo kender den demente og bedre kan passe og pleje vedkommende i den sene demens.

Optageområdet for bostedet er Bornholms Regionskommune.

Bostedet på Røbo består af 16 boliger, der er opført efter § 105, stk. 2, i lov om almene boliger samt støttede private andelsboliger mv. Bornholms Regionskommunes hjælp til beboerne i de 16 almenboliger ydes efter § 85 i lov om social service. Boligerne er fordelt i tre grupper. To af grupperne har seks beboere og én gruppe har 4 beboere. Hver beboer har en lille lejlighed bestående af en til to værelser samt tekøkken og et badeværelse. Herudover er der et fællesareal i hver af grupperne. Bogrupperne har en fast tilknyttet personalegruppe.

På tidspunktet for inspektionen boede der 12 mænd og 4 kvinder på bostedet. Aldersmæssigt fordelte beboerne sig på det tidspunkt mellem 36 og 85 år.

Udover bostedet består Røbo som nævnt også af et dagtilbud, Rø Aktivitets- og Udviklingscenter. Dette tilbud ligger i umiddelbar tilknytning til bostedet. Dagtilbudet er normeret til 17 brugere hvoraf de fleste

kommer fra selve bostedet. 11 af beboerne på bostedet er således tilknyttet dette dagtilbud. Fire af beboerne er ifølge det oplyste under inspektionen ikke tilknyttet et dagtilbud.

Jeg går ud fra at dette skyldes de fire beboeres alder og foretager mig ikke videre i den anledning.

Endelig består Røbo også af et aflastningstilbud som – sammen med dagtilbuddet – ligger i umiddelbar tilknytning til bostedet. Aflastningstilbuddet tilbydes – én til to weekender pr. måned samt om onsdagen – til 8-12 udviklingshæmmede voksne der bor hjemme hos deres forældre.

Under den indledende samtale oplyste ledelsen at det er en fordel at personer som står på venteliste til bostedet, allerede på det tidspunkt benytter dagtilbuddet og aflastningsdelen. De er således allerede trygge ved Røbo (selve stedet, omgivelserne og personalet) når de får mulighed for at flytte ind.

Det fremgår af beskrivelsen af Røbo at bostedet den 1. januar 2006 blev fusioneret med Rø Aktivitets- og Udviklingscenter og Rø Aflastning. Under inspektionen oplyste ledelsen og personalet at de er glade for sammenlægningen idet sammenlægningen og dermed en fælles ledelse betyder meget for dialogen/samarbejdet om de enkelte beboere.

Ifølge beskrivelsen af Røbo har bostedet, dagtilbuddet og aflastningen fast personaletilknytning. Ved fælles aktiviteter og akut personalemangel på dagtilbuddet og bostedet hjælper man dog hinanden når det personalemæssigt kan lade sig gøre. Det er imidlertid ikke muligt for bostedet at deltage i aflastningsaftalen.

Bostedet, dagtilbuddet og aflastningsdelen er i 2007 normeret til henholdsvis 27,92, 6,06 og 3,66 fuldtidsstillinger. Ifølge beskrivelsen af Røbo bliver stillingerne varetaget af en virksomhedsleder, en stedfortræder, en afdelingsleder, pædagoger, omsorgshjælpere, social- og sundhedsassistenter, social- og sundhedshjælpere, en pædagogstuderende, en fysioterapeut, to pedeller, en rengøringsassistent, køkkenassistenter, en kontorassistent samt et antal faste vikarer.

3. Bygningsmæssige forhold

...

4. Beboerne

4.1 Funktionsniveau

Røbo er som tidligere angivet et bosted med tilhørende aflastningstilbud og dagtilbud for voksne med en betydelig varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Som nævnt er målet at Røbo skal være et bosted for ældre demente personer. Denne målsætning er imidlertid ikke nået endnu fordi der på bostedet bor en del yngre mennesker som ikke ønsker at flytte og som regionskommunen har valgt ikke at tvangsflytte. Ifølge en rapport fra juni 2006 om Røbo, Ældre og demens regner regionskommunen med at målsætningen vil nås indenfor en 10-årig periode.

Beboersammensætningen var på tidspunktet for inspektionen rimelig blandet. Der er således bl.a. beboere med autisme, udviklingshæmmede beboere, heraf nogle med psykiatrisk overbygning, beboere, herunder mongoler, der er meget demente samt én beboer der er senhjerneskadet

Fælles for så godt som alle beboerne er at de i stort omfang har behov for individuel og omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner samt for pleje og omsorg, jf. § 108 i serviceloven. Én af beboerne er en ældre udviklingshæmmet kvinde som er ret godt fungerende. Hvis hun skulle visiteres efter nutidens standarder ville hun nok ikke være kommet til at bo på et bosted som Røbo. Hun har imidlertid i hele sit voksne liv boet på institutioner og bor nu på Røbo sammen med sin mand der er mindre velfungerende.

Beboernes mentale udvikling svarer til udviklingstrin fra ca. 6 måneder til 6-7 år.

Ingen af beboerne – måske bortset fra den ovenfor omtalte kvinde – er i stand til at klare sig selv, herunder at bo alene.

Det blev under inspektionen oplyst at den beboer som er senhjerneskadet, er forkert placeret på Røbo. Han bryder sig ikke om de øvrige beboere, og det virker som om at han har en fornemmelse af

at han ikke hører til dér. Regionskommunen er opmærksom på problemet, og det er således besluttet at den pågældende mand i 2008 skal flytte til et nybygget botilbud for 16 personer hvor han bl.a. skal bo sammen med en anden senhjerneskadet mand. Det er tillige bestemt at en del af personalet flytter med den pågældende til hans nye hjem.

Der er stor forskel på hvilke færdigheder beboerne har. En del af beboerne har fx ikke noget verbalt sprog, og alle mangler i forskellig grad sociale kompetencer. De fleste af beboerne er tillige ikke i stand til at tage egentlige beslutninger vedrørende deres eget liv.

Af beskrivelsen af Røbo fremgår bl.a. følgende:

'Der arbejdes ud fra 'Det kan nytte' referencerammen, hvilket fordrer en grundlæggende respekt og accept af det enkelte menneske.

Vores opgave er at give beboerne relevante oplevelser i en tryk hverdag, hvor forudsigelighed og kommunikation er en selvfølgelighed.

...

Målsætning:

Tilbudene i Rø skal give personer med varig nedsat fysisk eller psykisk funktionshæmning, over 18 år, mulighed for et liv hvor de til stadighed udvikler deres potentialer og i videst muligt udstrækning er med- og selvbestemmende over deres eget liv.

...

Tryghed: er en forudsætning for udvikling hos ethvert menneske. Det må mødes med betingelsesløst accept, hvor omsorg og tolerance er i højsædet.

Samvær: formen skal tage sit udgangspunkt i gensidighed og respekt, og der skal prioriteres samvær-sformer, som indebærer fælleshandling mellem beboere og medarbejderen.

Kommunikation: Intet menneske kan udvikle sig uden at indgå i et kommunikativt samspil med andre.

Kommunikation med henblik på at kunne træffe egne valg skal derfor have central placering, og den må tages alvorlig. Dette indebærer, at der skal fokuseres på den basale kommunikation, samspil og tolkning.

Oplevelser: dagligdagen skal indeholde oplevelser – oplevelser der giver mulighed for indsigt og begrebsdannelse.

Uafhængighed: Trygheden, samværet, kommunikationen og oplevelserne, må på længere sigt føre frem til en høj grad af uafhængighed, og en oplevelse af, at jeg kan selv, og at det jeg gør, er godt.

...'

4.2 Medicin, læge mv.

Røbos retningslinier af 10. november 2004 vedrørende medicin indeholder bestemmelser om bl.a. bestilling, opbevaring og dosering af medicin.

Det er den praktiserende læge der ordinerer medicinen til beboerne og udskriver recepterne.

De pædagoger der er på arbejde i weekenden, har ansvaret for at medicinen bliver talt op. De har ligeledes ansvaret for at det i medicinbogen bliver anført hvilken medicin der mangler og derfor skal bestilles. Det er personalet på kontoret der bestiller medicinen.

Apoteket leverer medicinen i en aflåst kasse. Personalet i gruppe 3 modtager og tjekker om den leverede medicin er i overensstemmelse med den medicin der blev bestilt. Herefter kvitterer personalet i gruppe 3 for levering og fordeler medicinen til dobbeltaflåste medicinskabe i hver bogruppe.

Som jeg forstår retningslinierne doserer uddannet personale hver weekend medicinen for en uge ad gangen. I tilfælde af at der ikke er doseret i pilleæsker, må ikke-uddannede dosere fra pilleglas – men kun for ét måltid ad gangen.

Jeg beder bostedet om at oplyse hvad der forstås ved uddannet personale.

På min forespørgsel blev det oplyst at Røbo leverer al restmedicin tilbage til apoteket til destruktion når udløbsdatoen er overskredet, eller hvis den pågældende medicin ikke længere skal benyttes. Røbo modtager ikke en kvittering fra apoteket på den tilbageleverede medicin. Jeg oplyste at det efter min opfattelse – for at undgå eventuel tvivl om hvad der sker med restmedicin, og heraf følgende uberettigede mistanker – kan være fornuftigt at få en kvittering fra apoteket. Det erklærede både regionskommunens og bostedets repræsentanter sig enige i. En mulig løsning kan være at Røbo selv skriver op hvad der bliver afleveret, og anmoder om apotekets kvittering herfor, fx i form af et stempel.

Jeg beder Røbo om at underrette mig om hvorvidt bostedet har indført en sådan form for kontrol med restmedicinen for at sikre at der ikke sker (kan ske) misbrug og omsætning af medicin.

Jeg blev ikke under inspektionen oplyst om hvordan det forholdt sig med lægeordningen i forhold til beboerne.

Jeg går ud fra at beboerne (eventuelt i samarbejde med pårørende og bostedets personale) har valgt egen praktiserende læge.

Jeg spurgte til det psykiatriske tilsyn med beboerne. Regionskommunens repræsentanter oplyste at regionskommunen før 1. januar 2007 købte bistand fra oligofreniklinikken på Psykiatrisk Hospital i Århus. Dette indebar at en specialist på oligofreniområdet (området for udviklingshæmning) hver tredje måned kom 3 dage til Bornholms Regionskommune og tilså beboerne på kommunens bosteder.

Denne ordning var både regionskommunen og bostederne efter det oplyste særdeles tilfredse med.

Regionskommunen blev pr. 1. januar 2007 en del af Region Hovedstaden som efter det oplyste endnu ikke har besluttet hvorledes ordningen med psykiatrisk tilsyn på bosteder skal være. Der har derfor ikke siden 1. januar 2007 været en fast ordning med psykiatrisk tilsyn på området.

Indtil Region Hovedstaden fastsætter en ny ordning, er der en midlertidig ordning som går ud på at en beboer af egen læge skal henvises til en psykiater fra Psykiatrisk Center Glostrup.

Repræsentanterne fra Bornholms Regionskommune gav udtryk for at denne midlertidige ordning ikke er optimal da egen læge sjældent kender til dette specielle område.

Regionskommunens repræsentanter gav endvidere udtryk for at det efter kommunens opfattelse ville være hensigtsmæssigt med et regelmæssigt tilsyn. Kommunen mener således at et tilsyn en gang om måneden ville være mest optimalt.

Jeg går ud fra at det er personalet der tilser om den enkelte beboer har det godt, og at det er personalet der i tilknytning hertil tilkalder egen læge hvis beboeren opfører sig eller har det anderledes end sædvanligt.

Jeg er enig i at det – for at sikre en optimal lægelig behandling og deraf følgende trivsel for den enkelte, herunder for at undgå fejlmedicinering eller i værste fald at nogen 'glemmes' – er en sikkerhed med et regelmæssigt psykiatrisk tilsynsbesøg. Efter min opfattelse er det således ikke optimalt at den tilknyttede psykiater som udgangspunkt kun kommer på bostedet når vedkommende bliver tilkaldt af personalet (via egen læge) som har iagttaget en ændring i en beboers adfærd. Man kan heller ikke forvente at personalet konstant kan være opdateret på om der er kommet et nyt medikament på markedet som eventuelt vil kunne forbedre en beboers tilstand/livsindhold.

Jeg har sendt denne del af rapporten til Region Hovedstaden og bedt regionen om at underrette mig om hvorledes regionens faste ordning på området vil blive.

4.3 Arbejde og fritid

Som tidligere nævnt er 11 af beboerne på bostedet tilknyttet Rø Aktivitets- og Udviklingscenter som er normeret til 17 brugere, og der er derfor også brugere af tilbuddet som kommer fra andre bosteder, egne lejligheder eller forældres hjem.

Dagtilbuddet har åbent i hverdagene fra kl. 8 til kl. 16 (om torsdagen og fredagen dog til henholdsvis kl. 15 og 14).

De 11 beboere fra Røbo som benytter tilbuddet holder på skift fri en halv eller en hel dag om ugen med henblik på at få én til én-oplevelser med personalet. Disse oplevelser går fx ud på at gå på café, handle og tage på ture samt ordne praktiske ting som rengøring, indkøb og vask.

For at personalet på bostedet – uden at være afhængig af tidspunkter – kan tage på ture med de beboere der er hjemme, spiser de beboere der er på dagtilbuddet frokost dér.

Brugerne af dagtilbuddet er delt op i faste grupper. Der er således en pedelgruppe, en køkkengruppe og en aktivitetsgruppe.

Aktiviteterne i køkkengruppen går bl.a. ud på at smøre brød, gøre rent, bage, vaske op og brygge kaffe.

Aktiviteterne i pedelgruppen går bl.a. ud på at slå græs, vaske gulv i gymnastiksal, male havemøbler og skrabe sne.

Aktiviteterne i aktivitetsgruppen går bl.a. ud på at filte, væve, støbe lys, pakke lysene i kasser og køre med for at levere dem til det nærliggende Middelaldercenter.

Gymnastiksalen bruges til boldspil, musik og social motorik. Brugerne af dagtilbuddet har endvidere bl.a. mulighed for at se film, bygge med Lego, klippe og klistre, læse historier og nyde tilværelsen i den tidligere omtalte musikseng (med musikvibrationer).

Dagtilbuddet giver også mulighed for at dyrke fysisk træning med diverse redskaber i et konditorium. Kommunen har bevilget en fysioterapeut i 11 timer om ugen til hjælp ved denne fysiske træning. Stillingen var dog på tidspunktet for inspektionen ubesat hvilket imidlertid ikke afholder beboerne/brugerne fra at benytte redskaberne.

Af udendørs aktiviteter tilbydes bl.a. gåture, cykelture (eventuelt ud til Røbos skurvogn som ligger i en skov i nærheden) og bålaktiviteter. Dette er også en del af bostedets tilbud.

Som jeg forstår beskrivelsen af Røbo har beboerne på bostedet bl.a. mulighed for at gå til svømning (om vinteren) og ridning (om sommeren) i fritiden. Herudover tilbydes de fx biografture, restaurantbesøg, deltagelse i musikfestival og ture til stranden.

Under den indledende samtale oplyste ledelsen at beboerne er meget glade for at komme udenfor. Maden serveres ofte udenfor i haven, og der bliver gået og cyklet mange ture ud i den nærliggende natur.

Som nævnt er Røbo omgivet af en have som efter det oplyste bliver benyttet flittigt både i sommer- og vinterhalvåret. Når vejret er til det, opholder beboerne sig således udenfor stort set hele dagen. Haven er bl.a. forsynet med en sofagyngel, et par legestativer og havemøbler. Et stort bålhus med bænke og plads til kørestole var på tidspunktet for inspektionen under etablering.

På bostedet er der i et stort badeværelse opsat et spabad som beboerne kan benytte. De (og personalet) har også mulighed for at benytte sig en massagestol. På gangen i gruppe 2 er opstillet et bordfodboldspil.

Jeg fik under inspektionen oplyst at al mad planlægges, indkøbes og i et vist omfang forberedes af to køkkenassistenter. Maden (færdig)laves herefter af personalet og beboerne i hver af de tre grupper. I weekenderne står personalet og beboerne i hver af de tre grupper selv for hele madlavningen. Af aftalen mellem kommunalbestyrelsen i Bornholms Regionskommune og Røbo (januar 2007) fremgår følgende om kosten:

’Omkring kosten kan vi ikke tænke os bedre vilkår, da vi hver dag får friske råvarer og nylavet mad, der dufter pragtfuldt i hele huset.

...’

Beboerne vælger selv om de vil spise sammen eller hver for sig.

Det blev oplyst at beboerne – i højere eller mindre grad sammen med personalet – selv gør deres egne lejligheder rene en gang om ugen. En rengøringsassistent står dog for at der hver hverdag bliver rengjort i alle fællesrum og badeværelser (også i de enkelte lejligheder) samt vasket gulve overalt på Røbo. Som udgangspunkt rydder beboeren – sammen med personalet – op i deres lejligheder hver dag. Der var dog på tidspunktet for inspektionen to beboere der godt kan lide at bo lidt rodet. Det får de som udgangspunkt lov til. Personalet får dog ved hjælp af aftaler og opfordringer de pågældende beboere til at rydde op/gøre rent inden rodet tager overhånd.

Jeg fik under inspektionen oplyst at en del af beboerne har det bedst med at være alene eller sammen med få andre når de er på tur. Røbo råder derfor over 4 minibusser og 2 mindre biler. Det fremgår af et notat om betaling for servicepakken på Røbo i 2007 at beboerne betaler for udgifterne til biler og busser over servicepakken.

Beboerne tilbydes efter det oplyste hvert år en eller flere ferieture. Der kan fx være tale om charterferier, ferier i Norge og Sverige og musikfestivaler. Beboerne er selv med til at vælge ferieform. Det blev som eksempel nævnt at en af beboerne flere gange havde været på ferie i autocamper, og at vedkommende under ferien en gang havde kørt i tog da dette er en af hans store interesser. Kun én af beboerne ønsker ikke at tage på ferie.

Under den indledende samtale fik jeg fra repræsentanterne fra Bornholms Regionskommune oplyst at kommunen ikke har en rabataftale hos de rejseselskaber kommunen sædvanligvis benytter. Jeg foreslog at en sådan aftale bliver etableret. Udover at stille dette forslag, foretager jeg mig ikke noget vedrørende dette spørgsmål.

Røbo dækker den almindelige lønudgift til personalet og eventuelt benyttede ledsagertimer under ferien. Løn herudover til personale dækkes af den/de beboere der er med på den pågældende ferie. Beboerne afholder endvidere alle udgifter vedrørende ferien, herunder også udgifter til mad, billetter, transport, ophold mv. til personalet i forbindelse med ferien. Det blev oplyst at Røbo er meget opmærksom på at personalet ikke under ferierne har flere udgifter end den beboer personalet er på ferie med. Det giver sig fx udslag i at de ansatte ikke – når de er på restaurant med beboerne – kan vælge noget mad der er dyrere end det beboerne har valgt til sig selv.

Jeg går ud fra at de nævnte økonomiske retningslinier også gælder når personalet deltager i andre arrangementer, går på café, restaurant og i biografen med beboerne.

4.4 Beboernes økonomiske forhold

Beboerne modtager alt efter deres alder enten højeste førtidspension eller folkepension. Herudover modtager de boligydelse.

Beboerne betaler husleje, el, vand, varme samt private forsikringer. Herudover betaler beboerne på Røbo for en servicepakke hvori indgår betaling for brændstof til og forsikringer af bostedets biler/busser, reparationer af fx dæk på kørestolene, rengørings- og vaskemidler, vinduespudding, blomster, TV3 og aktiviteter.

Det fremgår af regionskommunens tilsynsrapport fra 2006 at der sker tilbagebetaling til beboerne hvis der er ikke-forbrugte midler i servicepakken.

Af øvrige faste udgifter betaler beboeren for en kostpakke indeholdende udgifter til mad og løn til køkkenassistenterne.

Jeg fik oplyst at to af beboerne er under værgemål. Jeg må forstå at for de resterende beboere der ikke er under værgemål, er det forældrene eller andre pårørende – hvis sådanne findes – der i samarbejde med den enkelte gruppe/vedkommendes kontaktperson træffer økonomiske beslutninger for/sammen med beboeren. Jeg fik således oplyst at de pårørende – hvis de måtte ønske det – bliver taget med på råd ved større indkøb.

Ledelsen oplyste at Røbo i samarbejde med Landsforeningen LEV og forsikringsselskabet Codan sørger for de beboere der modtager førtidspension og som har lyst og råd, indbetaler en del af pensionen til en kapitalpension. Dette er en stor fordel, når beboerne ved overgangen til folkepension pludselig står med en meget mindre indkomst. Kun én af beboerne på førtidspension havde på tidspunktet for inspektionen afslået dette tilbud.

Ledelsen oplyste at Røbo generelt set ikke har problemer med forældre/værger der på urimelig måde bruger beboerens penge.

Som nævnt ovenfor vedrørende betaling for ferie, betaler beboerne også ved udflugter og andre arrangementer for personalets mad, billetter og transport og løn udover 'normaltiden'.

Det fremgår af Røbos retningslinier for varetagelse af beboernes økonomiske midler at alle beboere har mindst to bankbøger. Én til lommepenge og én til pension. De to bankbøger opbevares i et aflåst, godkendt pengeskab. Udover lederen af Røbo har også en særligt udpeget fra personalet adgang til pensionsbankbogen. Disse to personer og en yderligere fra personalet har adgang til lommepengebankbogen.

Jeg fik under den indledende samtale oplyst at der hver måned overføres mellem 1.700 og 1.800 kr. til lommepengebankbogen. Resten af beboernes midler står på deres pensionskonti.

Én fra personalet sørger for at de løbende regninger bliver betalt via PBS.

Det blev under inspektionen oplyst at Røbo sørger for at der hæves kontante midler til hver beboer, og at disse midler ligger i separate poser i det fælles pengeskab. Der er udpeget 4 medarbejdere fra personalet som har adgang til pengeskabet og som kan udlevere kontanter til enten beboeren eller dennes kontaktperson.

Ifølge retningslinierne kan beboerne til enhver tid komme og få udbetalt deres penge.

Det fremgår af Bornholms Regionskommunes tilsynsrapport fra 2005 at beboernes lommepenge opbevares i egen lejlighed.

Da der umiddelbart synes at være uoverensstemmelse mellem det der blev oplyst på inspektionen og det der står anført i tilsynsrapporten, beder jeg Røbo redegøre nærmere for hvordan beboernes lommepenge opbevares.

Jeg fik under inspektionen oplyst at Bornholms Regionskommune som en del af det almindelige tilsyn foretager revision af beboernes økonomi. (Se nærmere om dette nedenfor i afsnit 8.2.)

Jeg fik endvidere oplyst at Røbo udarbejder et ferieregnskab for hver enkelt beboer, og at dette regnskab også revideres af kommunen.

Selv om det ikke umiddelbart blev oplyst går jeg på baggrund af det ovenfor anførte ud fra at bostedet også fører nøje regnskab med hver enkelt beboers indtægter og udgifter. Jeg går således ud fra at bostedets retningslinjer sikrer beboerne mod misbrug og personalet mod mistanke herom. Jeg foretager herefter ikke yderligere vedrørende spørgsmål.

Under inspektionen blev det oplyst at de pårørende ikke umiddelbart har indsigt i hver enkelt beboers økonomi.

Jeg har efterfølgende fra Røbo modtaget oplysninger om beboernes omtrentlige indtægter og udgifter. Hver beboer betaler 4.490 kr. i husleje hvilket inkluderer udgifter til el og vand, 500 kr. for varme, 695 kr. for den ovenfor nævnte servicepakke og 3.247 kr. for kost.

En beboer på højeste førtidspension modtager pension på 11.863 kr. og en beboer der modtager folkepension modtager i alt 7.215 kr. Herudover modtager beboerne en boligydelse på 2.581 kr.

Det vil sige at der hver måned er et rådighedsbeløb på 5.512 kr. for en beboer på højeste førtidspension og 864 kr. for en folkepensionist. (Hertil kommer en eventuel udbetaling fra en kapitalpension).

Jeg går ud fra at det nævnte rådighedsbeløb er beregnet til fx tøj, medicin, indbetaling til kapitalpension, frisør, tandlæge, aftenskole eller lign., møbler og forlystelser, herunder ferie.

Jeg beder oplyst om min beregning af rådighedsbeløb er korrekt. Hvis min beregning af en folkepensionists rådighedsbeløb er korrekt, beder jeg om at modtage oplysning om sådanne beboeres økonomiske vilkår, herunder om i hvilket omfang der (kan) ydes ekstra økonomisk hjælp til de nævnte udgifter.

4.5 Ledsageordning

...

4.6 Hjælpe midler

...

4.7 Rygepolitik

Det fremgår af Røbos rygepolitik at beboerne må ryge i egne lejligheder og i det tilhørende fællesrum.

Det blev under inspektionen oplyst at det pt. kun er én af beboerne der ryger. Dette sker som udgangspunkt i vedkommendes egen lejlighed. En gang imellem sker det dog at han ryger i fællesarealerne. Som jeg forstod det, er Røbo indstillet på at følge reglerne om at der ikke må ryges i fællesarealerne efter ikrafttrædelse af lovforslag L 191 til lov om røgfri miljøer (vedtaget den 29. maj 2007 til ikrafttrædelse den 15. august 2007).

Jeg beder Røbo oplyse om jeg har forstået dette rigtigt.

Af Røbos rygepolitik fremgår det bl.a. også at de ansatte kun må ryge udendørs, at de ikke må stå til 'offentlig' skue, og at enhederne ikke må tømmes for personale på grund af at personalet skal udenfor og ryge.

4.8 Alkohol mv.

...

4.9 Vold

Bostedet oplever af og til vold mod personalet og mod andre beboere.

Af beskrivelsen af Røbo fremgår følgende vedrørende procedurer i forbindelse med vold:

'Bornholms Regionskommune har udfærdiget et skema til registrering af vold mod beboer/beboer, beboer/personale.

Personalet skal udfylde skemaet lige efter en voldspræget handling. En personale der er vidende om at voldelig adfærd ikke er indberettet, har pligt til at sørge for at episoden behandles korrekt (indberettes).

Originalen lægges på kontoret.

Indberetningerne skal bruges som læringsfaktor, bliver skrevet ned og snakket igennem, kort tid efter, for at huske hvad der gik forud for handlingen, da det ofte er her vi skal finde årsagen.

I tilfælde af at personalet (...) får en 'skalle', skal der ske en henvendelse til lægen/skadestue med det samme.

I tilfælde af at den berørte personale er 'rystet', er det kollegaerne der tager beslutning om lægebesøg og hjemsendelse, med eller uden kollega.

En kollega efterlades aldrig alene hjemme.

Der er etableret ambulancekorps.

Sker der skader på personalet når de har ledsagertimer, skal henvendelsen ske til (Handicapvirksomheden).

...'

Herudover fremgår at voldsindberetningerne indsendes til kommunen ca. en gang om ugen.

Jeg går ud fra at der også straks sker henvendelse til lægen/skadestuen i tilfælde hvor det er en beboer der får en 'skalle.'

Det blev under inspektionen oplyst at der normalt ikke sker anmeldelse af voldelige overfald til politiet.

Under hensyn til at der vil være tilfælde hvor en politimæssig behandling vil kunne have betydning for erstatningsforhold, og under hensyn til at en anmeldelse, en efterforskning og eventuel strafferetlig forfølgning i sig selv kan have betydning som en markering af at en adfærd er uacceptabel, foreslog jeg at bostedet i sin voldspolitik indarbejder retningslinier for anmeldelse til politiet ved mere alvorlige voldsepisoder. Jeg anførte hertil bl.a. at det efter min opfattelse er mest hensynsfuldt over for den forurettede medarbejder at det er ledelsen der under normale omstændigheder indgiver politianmeldelse i forbindelse med vold eller trusler om vold mod personalet, dog med mulighed for at undlade dette af hensyn til den forurettede.

Jeg beder Røbo om som nævnt at overveje at indarbejde sådanne retningslinjer i voldspolitikken for bostedet. Jeg beder Røbo om at orientere mig om udfaldet af disse overvejelser.

4.10 Beboernes seksuelle adfærd

...

4.11 Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd

Efter § 16 i serviceloven skal kommunen sørge for at brugerne af fx et botilbud får mulighed for indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddet. Det fremgår også at kommunen skal fastsætte retningslinjer for brugerindflydelsen. I retningslinjerne beslutter kommunen hvilken form brugerindflydelsen skal have, under hensyn til tilbuddets karakter og brugernes forudsætninger. Det fremgår tillige af § 16, at kommunens retningslinier for brugerindflydelse skal være skriftlige.

Jeg beder Bornholms Regionskommune om at sende mig kommunens retningslinier på området.

Som jeg forstod det er der ikke oprettet et beboerråd/brugerråd på Røbo.

Jeg beder Røbo oplyse baggrunden for dette.

Bostedet har imidlertid megen fokus på at beboerne skal have en vis medbestemmelse og medindflydelse. Som udtryk for dette er det fx i oversigten over servicetilbud til beboerne på Røbo med fed skrift fremhævet at beboerne skal have indflydelse på eget liv.

Af beskrivelsen af Røbo fremgår følgende vedrørende brugerindflydelse:

'Der skal så vidt muligt tages udgangspunkt i beboernes individuelle ønsker. Beboerne har indflydelse på alt i deres dagligdag, med hensyntagen til deres kompetencer, interesser og lyst.

...

Kost:

- Bestemmer selv om de vil spise
- Bestemmer selv om de vil spise i lejlighed/fællesopholdsstue
- Bestemmer altid hvad der skal spises til deres fødselsdag
- Er velkommen til at komme med forslag til kostplanen

Lommepege:

- Uge lommepege, bruges efter beboernes ønske
- Bestemmer selv over deres rådighedsbeløb
- Vejledes ved uhensigtsmæssigt forbrug, og ønske om at få noget andet for pengene

Påklædning:

- Bestemmer selv, hvad de vil have på
- Vejledes i forhold til vejr, alder og type

Ferie:

- Hvis der skal personaleledsagelse til, besluttet stedet og tidspunktet sammen med personalet
- vejledes ud fra deres økonomiske formåen

Hygiejne:

- Har indflydelse på hvordan den personlige hygiejne skal foregå

Lejligheden:

- Bestemmer selv hvor 'skabet' skal stå
- Vejledes ved uhensigtsmæssig placering af møbler
- Bestemmer selv om lyset skal brænde om natten'

Der er ikke oprettet et pårørenderåd på Røbo. Baggrunden for dette er at mange af beboerne ikke har nære pårørende, og at de nære pårørende der måtte være, ikke har ønske om at deltage i et sådant råd da de ikke mener at der er behov herfor. Som jeg forstod ledelsen er der dog fra de pårørendes side ønske om at deltage i ad hoc-forældregrupper hvis særlige ting skal drøftes. Det blev nævnt at især forældre til brugere af Rø Aflastning er meget opmærksomme på tilbuddet og deres børns forhold på stedet.

Jeg forstod på ledelsen at Røbo er positivt stemt overfor etableringen af et pårørenderåd og således vil arbejde for at et sådant etableres når/hvis vilkårene byder sig.

Jeg fik under inspektionen oplyst at ledelsen og personalet på Røbo er positive i forhold til at beboerne og de pårørende skal opretholde kontakten med hinanden. I bostedets pårørendepolitik er følgende anført:

'Dørene' er altid åbne på Røbo, og de pårørende skal ikke ringe for at melde deres ankomst. Det kan være en god ide at ringe først, for at være sikker på, at den de skal besøge er hjemme.

Beboernes nærmeste pårørende indbydes til at give deres synspunkter til handleplanen og deltagelse i handleplanmøder, hvor også sagsbehandler og øvrige samarbejdspartnere deltager.

Røbo bestræber sig på at afholde en sommerfest og en juleklippedag, hvor alle er velkomne.'

Under inspektionen havde jeg som nævnt i indledningen en samtale med moderen til en af brugerne på Rø Aflastningstilbud. På forespørgsel oplyste hun at grunden til at der ikke er et pårørenderåd på Røbo efter hendes opfattelse er at yngre forældre ikke har overskud i hverdagen til at involvere sig i et sådant råd, og at de ældre beboere måske slet ingen nære pårørende har.

Moderen udtrykte stor tilfredshed med Røbos aflastningstilbud og i særdeleshed med personalet. Hun anførte at aflastningsdelens værelser (til overnatning) ligger meget spredt i bygningen men at stedet til trods for dette fungerer rigtig godt.

4.12 Handleplaner

...

5. Regler vedrørende magtanvendelse og lukkede døre

...

5.1 Lukkede døre og frisk luft

...

5.2 Modtagne registreringer

Som anført indledningsvist anmodede jeg under inspektionen om udlån af Røbos skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse foretaget i 2006 og 2007 i henhold til serviceloven (nærmere bestemt i henhold til afsnit V, kapitel 21, i lovbekendtgørelse nr. 699 af 7. juni 2006 om social service og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service for så vidt angår magtanvendelserne foretaget i 2006 og i henhold til afsnit VII, kapitel 24, i lovbekendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007 om social service og bekendtgørelse nr. 789 af 6. juli 2006 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven for så vidt angår magtanvendelserne foretaget i 2007). Jeg bad om højst 10 sager.

Jeg modtog fem indberetninger for perioden fra den 27. oktober 2005 til den 4. april 2007. Indberetningerne vedrørte fire forskellige beboere.

Tre af indberetningerne vedrører forhold fra før den nugældende servicelov trådte i kraft.

For personer over 18 år med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne gjaldt reglerne i den tidligere servicelovs kapitel 21 om magtanvendelser foretaget i tiden indtil den 1. januar 2007. For den samme persongruppe gælder reglerne i den nugældende servicelovs kapitel 24 om magtanvendelser foretaget i tiden efter 1. januar 2007. Reglerne i den tidligere servicelov (jf. ovenfor) er – bortset fra redaktionelle ændringer – identiske med de nugældende regler

I medfør af § 109 m i den tidligere servicelov har socialministeren udstedt bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service. I medfør af § 137, stk. 1, i den nugældende servicelov har socialministeren udstedt en bekendtgørelse nr. 789 af 6. juli 2006 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven.

Den førstnævnte bekendtgørelse var gældende for så vidt angår de tre indberetninger som vedrører magtanvendelser foretaget før 1. januar 2007. Den sidstnævnte bekendtgørelse er gældende for de to indberetninger som vedrører magtanvendelser foretaget efter denne dato.

Det overordnede formål med bestemmelserne er at begrænse magtanvendelsen mest muligt (jf. Socialministeriets vejledning nr. 5 af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper). Den nævnte vejledning vil blive afløst af den kommende vejledning nr. 8 til serviceloven, jf. indledningen i vejledning nr. 93 af 5. december 2006 (vejledning nr. 1 til serviceloven).

Som nævnt modtog jeg fra Røbo fem indberetninger om magtanvendelse.

Alle fem indberetninger er foretaget på Socialministeriets registrerings- og indberetningsskema (skema 2). Dette skema benyttes til:

- a) indberetning af lovligt iværksat fastholdelse efter § 126 (tidligere § 109 b),
- b) indberetning af indgreb foretaget i nødværge eller som led i nødret,
- c) indberetning af al anden magtanvendelse (dvs. indgreb som er ulovlige)
- d) indberetning af magtanvendelse foretaget med samtykke

Røbo har i tre af indberetningerne anført at indgrebet er 'foretaget i nødværge eller som led i nødret'. I én indberetning har Røbo afkrydset i feltet: 'al anden magtanvendelse, dvs. indgreb som er ulovlige'. Og i den sidste af indberetningerne er der afkrydset i begge de nævnte felter.

Jeg har ikke vurderet om anvendelsen af fysisk magt i de fem tilfælde er berettiget. Ved min gennemgang af materialet har jeg i stedet for koncentreret mig om hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt.

I det følgende vil jeg redegøre nærmere for hvornår der er tale om:

- a) fastholdelse efter servicelovens § 126 (tidligere 109 b)
- b) fastholdelse som led i nødværge/nødret
- c) fastholdelse som er ulovlig

ad a) Når fastholdelse sker med hjemmel i servicelovens § 126 (tidligere § 109 b)

Magtanvendelse i form af fastholdelse og føren er – ud over formålsbestemmelsen i § 124 i serviceloven (§ 109 i den tidligere servicelov) – omfattet af bestemmelsen i § 126 i serviceloven (§ 109 b i den tidligere servicelov). Bestemmelsen – der også er citeret ovenfor – lyder sådan:

’§ 126. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når

1) der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personska-

de, og

2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

Stk. 2....’

Ifølge vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. giver § 109 b, stk. 1, (som i realiteten er identisk med den nugældende § 126) adgang til akut at anvende magt i form af at fastholde en person eller føre denne person til et andet lokale når dette er nødvendigt for at undgå at den pågældende skader sig selv, eller når der i konfliktsituationer er risiko for at den pågældende skader andre. Et lovligt indgreb i form af fastholdelse omfatter ifølge vejledningen (pkt. 42) aldrig vold såsom føregreb, slag og spark. Bestemmelsen giver heller ikke hjemmel til at føre en person til et lokale med aflåst dør da dette vil være ensbetydende med administrativ frihedsberøvelse.

Afgørelsen om fastholdelse eller føren træffes i den akutte situation af personalet på bostedet efter en konkret vurdering af hvornår der er behov for indgreb af denne karakter, og i hvilken form.

Risikoen for at den pågældende beboer skader sig selv, andre beboere, personale eller andre personer, skal være nærliggende og skal indebære at den pågældende udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade. Der skal i den konkrete situation være en reel og begrundet risiko for at den pågældende beboer vil foretage handlinger der er egnede til at personen skader sig selv eller andre – en formodning herfor er ikke tilstrækkelig.

Magtanvendelse i form af fastholdelse kan ikke lovligt finde sted i de tilfælde hvor risikoen for personskade kan afværges på andre og mindre indgribende måder – indgrebet skal være absolut påkrævet.

Ad b) Når fastholdelse sker som led i nødværge/nødret

I pkt. 113 i vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. fremgår følgende om magtanvendelse foretaget i nødværge og nødret:

’Nødværge og nødret - straffelovens §§ 13 og 14

113. Straffeloven indeholder nogle bestemmelser, der som udgangspunkt forbyder personer, herunder det offentlige plejepersonale, at foretage bestemte handlinger over for andre personer, herunder de personer, der er omfattet af personkredsen i § 109 [nu § 124; min tilføjelse]. Et eksempel er straffelovens § 261, stk. 1, hvorefter den, der berøver en anden friheden, kan straffes med fængsel i indtil 4 år. Hvis betingelserne for nødret eller nødværge er opfyldt, vil sådanne indgreb kunne blive retmæssige.

For både nødværge og nødret er det vigtigt at bemærke, at der er tale om ekstraordinær hjemmel til brug i ekstraordinære situationer. Bestemmelserne kan derfor ikke anvendes som hjemmelsgrundlag for at foretage jævnlige forekommende tvangsmæssige indgreb [min fremhævelse]. Nødværge og nødret kan kun anvendes som hjemmel til handlinger af forsvarsmæssig karakter og kan ikke anvendes som hjemmel til at foretage aktive handlinger, der ikke er strengt nødvendige for at værne om beskyttede retsgoder.

Straffeloven

§ 13. Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Stk. 2. ...

Handlinger, der har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb, kan efter straffelovens § 13, stk. 1, være straffri. Det forudsætter dog, at afværgehandlingen ikke åbenbart går ud over, hvad der er forsvarligt under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Bestemmelsen beskriver forudsætningerne for straffrit at afværge et angreb på et retsgode, men siger intet om, hvad angrebet skal være rettet mod. Det vil typisk dreje sig om fysiske angreb på fx liv, legeme, personlig frihed og formuegenstande. Det kan fx være angreb i form af vold, brandstiftelse og tingsbeskadigelse, men kan fx også være krænkelse af blufærdighed.

Bestemmelsen finder også anvendelse, når angriberen er psykisk utilregnelig, selvom angriberen i sådanne tilfælde vil være strafuegnet. I disse situationer er der dog en videre pligt end normalt til at vælge flugt eller opgive det angrebne gode, hvis dette er muligt i situationen.

Der er indbygget et krav om forholdsmæssighed (proportionalitet) mellem angrebet og den handling, der imødegår angrebet, således at ikke ethvert angreb kan gøre enhver handling straffri. Afværgehandlingen må ikke gå åbenbart ud over, hvad der er forsvarligt. Der kan med andre ord ikke angives nøjagtige grænser for, hvilke handlinger der er straffrie, men straffrihed forudsætter, at handlingen aktuelt sker for at afværge et angreb. Afværgehandlingen skal rettes mod angriberen selv, aldrig mod en tredje person.

Grænsen for, hvilke handlinger af forebyggende karakter, der kan foretages med hjemmel i nødværgbestemmelsen, må findes ud fra en bedømmelse af, hvornår den truende handling er konkretiseret i en grad, der gør, at den betegnes som påbegyndt eller overhængende. *Hvis angrebet endnu ikke er påbegyndt, skal det være så umiddelbart truende, at der er grund til at afværge det allerede nu. Er der tid til at vente, fx fordi der endnu kun er tale om en verbal trussel, vil dette som regel være ensbetydende med, at modhandlingen endnu ikke er nødvendig. Den truede må da gribe til de lovlige afværgemidler, som tiden tillader. Afværgehandlingen skal være nødvendig, hvilket vil sige, at der ikke er tale om nødværge, hvis en mindre indgribende foranstaltning kunne have opfyldt formålet. Nødværge kan derfor ikke anvendes i rent præventivt øjemed [min fremhævelse].*

Ad c) Når der ikke er hjemmel til fastholdelse – det vil sige at fastholdelsen er ulovlig.

I pkt. 111 i vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. fremgår følgende om ulovlig magtanvendelse:

'Ulovlige indgreb omfatter indgreb, som nævnt i servicelovens § 109 a og §§ 109 c-e, iværksat uden at have været forelagt det sociale nævn, eller indgreb, som nævnt i servicelovens § 109 a og §§ 109 c-e, iværksat uanset at det sociale nævn har afvist at godkende *samt indgreb, der ikke er nævnt i serviceloven* [min fremhævelse].'

Herudover er 'ulovlig magtanvendelse' i denne sammenhæng kendetegnet ved at betingelserne for nødværge ikke er opfyldt

Som nævnt har Røbo i tre af de indberetninger jeg har modtaget, anført at indgrebet er 'foretaget i nødværge eller som led i nødret'. I én indberetning har Røbo afkrydset i feltet: 'al anden magtanvendelse, dvs. indgreb som er ulovlige'. Og i den sidste af indberetningerne er der afkrydset i begge de nævnte felter.

Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre den pågældende beboer i at stjæle ting fra de øvrige beboere. Magtanvendelsen bestod efter det oplyste i at tage fat i beboeren og forsøge at trække og skubbe vedkommende væk. Røbo har i indberetningsskemaet både anført at indgrebet er foretaget i nødværge eller som led i nødret, og at indgrebet er ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning.

Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 3. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre overgreb på en anden beboer. Det fremgår endvidere at der var tale om en trussel, og at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham til hans lejlighed. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Bornholms Regionskommune har i sin tilbagemelding af 8. december 2006 anført § 109 b som hjemmel men har ikke direkte påtalt at Røbo har angivet en anden hjemmel for indgrebet.

Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at stoppe beboerens høje råben. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at fastholde beboeren og føre vedkommende væk fra fællesarealet. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet var ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning.

Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre beboeren i at tage på personalets kønsdele. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage beboerens hånd og skubbe den væk. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 1. marts 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet.

Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 4. april 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at beskytte beboeren, omgivelserne og personalet mod slag og spark. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham væk fra parkeringspladsen. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 10. april 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet.

På baggrund af gennemgangen af de forskellige indberetningsmuligheder, beder jeg Røbo og Bornholms Regionskommune om at redegøre nærmere for med hvilken hjemmel de fem registrerede indgreb er foretaget.

Socialministeriets skema 2 skal ifølge skemaet selv bruges i følgende situationer:

'Til magtanvendelse og andre indgreb efter servicelovens § 126 mv.: Fastholdelse herunder indgreb foretaget i nødværge eller som led i nødret samt al anden magtanvendelse dvs. indgreb som er ulovlige, samt magtanvendelse foretaget med samtykke.'

I skemaet gives der mulighed for at afkrydse ved fire forskellige slags magtanvendelsestyper. I det første felt angives 'fastholdelse'. Der er ikke her anført at hjemlen er servicelovens § 126.

Jeg mener at der ved disse formuleringer kan være mulighed for at misforståelser kan opstå. Jeg har derfor samtidig hermed bedt Socialministeriet om at overveje at ændre formuleringerne således at det bliver tydeligere at der er forskel på magtanvendelse efter servicelovens § 126, magtanvendelse foretaget i nødværge/nødret, ulovlig magtanvendelse og magtanvendelse foretaget med samtykke. Jeg vil orientere Røbo og Bornholms Regionskommune om resultatet af denne sag.

Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet i henhold til § 136, stk. 1, i serviceloven.

Bestemmelsen i § 136, stk. 1, lyder således:

'§ 136. Optagelse i særlige botilbud efter § 129 og enhver form for magtanvendelse, herunder magtanvendelse i forbindelse med foranstaltninger efter §§ 125-128, skal registreres og indberettes af tilbuddet til kommunalbestyrelsen for de tilbud, kommunalbestyrelsen fører tilsyn med, jf. § 148a, og til regionsrådet for de tilbud, regionsrådet fører tilsyn med, jf. § 5, stk. 7. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen, jf. § 9 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, om indberetningen.'

Bestemmelsen er med redaktionelle ændringer videreført fra § 109 l i den tidligere servicelov. Bestemmelsen indebærer at hver gang der iværksættes indgreb i den personlige frihed, skal indgrebet registreres og indberettes til kommunen/regionen (eller tidligere amtskommunen).

Ifølge § 10 i både den nugældende og den tidligere gældende magtanvendelsesbekendtgørelse skal registrering efter servicelovens § 136 (tidligere 109 l) ske på de af Socialministeriet udarbejdede skemaer som kan rekvireres hos ministeriet.

Jeg kan konstatere at Røbo har anvendt disse skemaer og foretager mig derfor ikke videre vedrørende dette punkt.

I henhold til både den nugældende og den tidligere gældende magtanvendelsesbekendtgørelses § 14, stk. 1, skal registreringer efter §§ 10-13, foretages af den person der har iværksat indgrebet eller foranstaltningen, eller af den person der har instruktionsbeføjelsen over for den ansatte som har iværksat indgrebet eller foranstaltningen.

Det fremgår af samtlige skemaer hvem der har iværksat indgrebet. For tre af indberetningernes vedkommende er registreringerne foretaget af den samme person som har iværksat indgrebet. For så vidt angår de sidste to indberetninger (af 25. december 2006 og 4. april 2007) kan jeg – på grund af svært læselige underskrifter ikke umiddelbart se om der er identitet mellem den person der iværksatte indgrebet og den person der foretog registreringen.

Jeg går dog ud fra at der er identitet og foretager ikke videre i anledning af dette punkt.

Det fremgår af § 12, stk. 1, i både den nugældende og den tidligere gældende magtanvendelsesbekendtgørelse at registrering af foranstaltninger efter §§ 125-128 (§ 109 a-d i den tidligere servicelov) skal foretages straks eller senest dagen efter at foranstaltningen er sat i værk.

Røbo har i fire tilfælde registreret indgrebet samme dag som indgrebet blev foretaget. Ét tilfælde er registreret dagen efter at det blev iværksat.

Jeg foretager mig ikke videre i anledning af dette punkt.

Som nævnt ovenfor fremgår det af servicelovens § 136, stk. 1, at enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen/regionsrådet.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 2, (videreført med redaktionelle ændringer fra § 12, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse), skal sådanne registrerede foranstaltninger indberettes månedligt til kommunalbestyrelsen.

Jeg kan på baggrund af datoerne for kommunens tilbagemeldinger konstatere at tre af indberetningerne er indberettet til kommunen indenfor den angivne tidsfrist. For to af indberetningerne (af henholdsvis 27. oktober 2005 og 25. december 2006) har jeg ikke modtaget kommunens tilbagemeldinger, og jeg har derfor ikke mulighed for at konstatere om indberetningerne i disse tilfælde er foretaget i overensstemmelse med § 12, stk. 2. Jeg beder bostedet om at oplyse mig om de konkrete indberetningsdatoer for de to indberetninger.

Jeg fik under inspektionen oplyst at Bornholms Regionskommune løbende melder tilbage på de indsendte indberetninger.

Kommunen har i de nævnte tre tilfælde vurderet og meldt tilbage på magtanvendelserne indenfor en uge.

Jeg har ingen bemærkninger til dette. Jeg beder imidlertid kommunen oplyse hvornår kommunen har foretaget en vurdering af de magtanvendelser der fandt sted henholdsvis den 27. oktober 2005 og den 25. december 2006.

Jeg beder endvidere kommunen om at redegøre nærmere for om kommunen – også i tilfælde hvor der efter kommunens opfattelse ikke er tale om magt - melder dette tilbage til bostederne.

5.3 Om indgreb generelt

...

6. Personaleforhold

...

7. Amtets tilsynsordning

...

Opfølgning

Som det fremgår af de enkelte punkter ovenfor, har jeg i flere tilfælde bedt Røbo og/eller Bornholms Regionskommune om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold. Jeg beder om at disse oplysninger mv. fra bostedet sendes gennem regionskommunen for at kommunen kan få lejlighed til at kommentere det som bostedet anfører.

Underretning

Denne rapport sendes til Røbo, Bornholms Regionskommune, Folketingets Retsudvalg og Center for Ligebehandling af Handicappede.”

Ombudsmanden modtog med brev af 21. februar 2008 regionskommunens og bostedets udtalelse. I en opfølgingsrapport af 21. april 2008 meddelte inspektionschefen på ombudsmandens vegne herefter følgende:

”...

Ad pkt. 3.1 Bygninger

...

Ad pkt. 4.2 Medicin, læge mv.

Røbos retningslinjer af 10. november 2004 vedrørende medicin indeholder bestemmelser om bl.a. bestilling, opbevaring og dosering af medicin.

Som jeg forstår retningslinjerne, doserer uddannet personale hver weekend medicinen for en uge ad gangen. I tilfælde af at der ikke er doseret i pilleæsker, må ikke-uddannet personale dosere fra pilleglas – men kun for ét måltid ad gangen.

Jeg bad bostedet oplyse om hvad der forstås ved uddannet personale.

Kommunen har oplyst at Røbo i denne henseende definerer uddannet personale som pædagoger og social- og sundhedsassistenter.

Jeg har noteret mig det oplyste.

På min forespørgsel blev det under inspektionen oplyst at Røbo leverer al restmedicin tilbage til apoteket til destruktion når udløbsdatoen er overskredet, eller hvis den pågældende medicin ikke længere skal benyttes. Røbo modtager ikke en kvittering fra apoteket på den tilbageleverede medicin. Jeg oplyste at det efter min opfattelse – for at undgå eventuel tvivl om hvad der sker med restmedicin, og heraf følgende uberegtigede mistanker – kan være fornuftigt at få en kvittering fra apoteket. Det erklærede både regionskommunens og bostedets repræsentanter sig enige i. En mulig løsning kunne være at Røbo selv skriver op hvad der bliver afleveret, og anmoder om apotekets kvittering herfor, f.eks. i form af et stempel.

Jeg bad i den endelige rapport Røbo om at underrette mig om hvorvidt bostedet har indført en sådan form for kontrol med restmedicinen for at sikre at der ikke sker (kan ske) misbrug og omsætning af medicin.

Kommunen har oplyst at Røbo nu har indført en kontrol af restmedicin som går ud på at den medicinsvarlige på bostedet udfærdiger en medicinrestseddel som apoteket efterfølgende kvitterer for. Kommunen har videre oplyst følgende:

'Kommunens tilsyn har efter inspektionsbesøget på Røbo inddraget problematikken omkring restmedicin i sit tilsyn, og har anbefalet botilbudene at ændre deres retningslinier, således at man sikrer sig kvittering fra apotekerne på restmedicin. Dette har medført henvendelser fra nogle af lederne om, at apotekerne enten ikke vil medvirke hertil, eller vil tage sig betaling herfor.'

På baggrund af det anførte går jeg ud fra at Røbo ikke har problemer med at få kvittering for restmedicinen. Jeg foretager mig derfor ikke mere i forhold til dette punkt.

For så vidt angår det som kommunen har anført vedrørende nogle af kommunens andre bosteder, har jeg oprettet en egen drift sag hvor jeg vil behandle dette problem nærmere.

Jeg blev ikke under inspektionen oplyst om hvordan det forholdt sig med lægeordningen i forhold til beboerne.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg gik ud fra at beboerne (eventuelt i samarbejde med pårørende og bostedets personale) har valgt egen praktiserende læge.

Kommunen har oplyst at alle beboere har valgt egen praktiserende læge.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Under inspektionen spurgte jeg til det psykiatriske tilsyn med beboerne. Regionskommunens repræsentanter oplyste at kommunen før 1. januar 2007 købte bistand fra oligofreniklinikken på Psykiatrisk Hospital i Århus. Dette indebar at en specialist på oligofreniområdet (området for udviklingshæmning) hver tredje måned kom 3 dage til Bornholms Regionskommune og tilså beboerne på kommunens bosteder.

Denne ordning var både regionskommunen og bostederne efter det oplyste særdeles tilfredse med.

Regionskommunen blev pr. 1. januar 2007 en del af Region Hovedstaden som på inspektionstidspunktet endnu ikke havde besluttet hvorledes ordningen med psykiatrisk tilsyn på bosteder skulle være. Der havde derfor ikke siden 1. januar 2007 været en fast ordning med psykiatrisk tilsyn på området.

Indtil Region Hovedstaden fastsatte en ny ordning, var der en midlertidig ordning som gik ud på at en beboer af egen læge skulle henvises til en psykiater fra Psykiatrisk Center Glostrup.

Repræsentanterne fra Bornholms Regionskommune gav udtryk for at denne midlertidige ordning ikke var optimal da egen læge sjældent kender til dette specielle område.

Regionskommunens repræsentanter gav endvidere udtryk for at det efter kommunens opfattelse ville være hensigtsmæssigt med et regelmæssigt tilsyn. Kommunen mente således at et tilsyn en gang om måneden ville være mest optimalt.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg går ud fra at det er personalet der tilser om den enkelte beboer har det godt, og at det er personalet der i tilknytning hertil tilkalder egen læge hvis beboeren opfører sig eller har det anderledes end sædvanligt.

Jeg er enig i at det – for at sikre en optimal lægelig behandling og deraf følgende trivsel for den enkelte, herunder for at undgå fejlmedicinering eller i værste fald at nogen 'glemmes' – er en sikkerhed med et regelmæssigt psykiatrisk tilsynsbesøg. Efter min opfattelse var det således ikke optimalt at den tilknyttede psykiater som udgangspunkt kun kom på bostedet når vedkommende blev tilkaldt af personalet (via egen læge) som havde iagttaget en ændring i en beboers adfærd. Jeg anførte endvidere at man heller ikke kan forvente at personalet konstant kan være opdateret på om der er kommet et nyt medikament på markedet som eventuelt vil kunne forbedre en beboers tilstand/livsindhold.

På baggrund af dette sendte jeg denne del af den endelige rapport til Region Hovedstaden og bad regionen om at underrette mig om hvorledes regionens faste ordning på området ville blive.

I brev af 23. oktober 2007 meddelte Region Hovedstadens Psykiatri mig at regionen havde indgået en aftale med Bornholms Regionskommune om fast tilsyn med beboere på kommunens bosteder. Aftalen går bl.a. ud på at regionens Handicap Psykiatrisk Ambulatorium fremover aflægger besøg på Bornholm én dag hver måned.

I brev af 21. februar 2008 har regionskommunen oplyst at den nævnte aftale med Region Hovedstaden er tilfredsstillende.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig ikke mere vedrørende dette punkt.

Ad pkt. 4.4 Beboernes økonomiske forhold

Det blev under inspektionen oplyst at Røbo sørger for at der hæves kontante midler til hver beboer, og at disse midler ligger i separate posere i det fælles pengeskab. Der er udpeget 4 medarbejdere fra personalet som har adgang til pengeskabet og som kan udlevere kontanter til enten beboeren eller dennes kontaktperson.

Ifølge retningslinjerne kan beboerne til enhver tid komme og få udbetalt deres penge.

Det fremgår af Bornholms Regionskommunes tilsynsrapport fra 2005 at beboernes lommepenge opbevares i egen lejlighed.

Da der umiddelbart syntes at være uoverensstemmelse mellem det der blev oplyst på inspektionen og det der står anført i tilsynsrapporten, bad jeg i den endelige rapport Røbo redegøre nærmere for hvordan beboernes lommepenge opbevares.

Bornholms Regionskommune har til dette oplyst følgende:

’Af tilsynsrapporten fra 2005 fremgår, at værdier/bankbøger opbevares i aflåst pengeskab. Borgerens egne lommepenge er i borgerens lejlighed. Af rapporten fra 2007 fremgår, at de beboere, der ønsker det, opbevarer deres værdier selv. Ellers i fælles pengeskab. Bostedet oplyser, at beboerne har følgende valgmuligheder for opbevaring af værdier (bankbøger, hævekort, pas og kontanter):

1. Beboerens værdier opbevares i et fælles aflåst pengeskab, dog således at kontaktpædagogen opbevarer beboerens lommepenge. Disse placeres i et aflåst skab, når kontaktpædagogen ikke er til stede. Er der behov for kontanter, når kontaktpædagogen ikke er til stede, kan der udstedes et nyt accontobeløb.
2. Beboerens værdier opbevares i et fælles aflåst pengeskab. Lommepenge opbevares af beboeren selv.
3. Beboeren opbevarer værdier selv.

Der skal være indgået aftale med beboeren, om hvilken mulighed der vælges. P.t. har kun 2 beboere ønsket mulighed 3.’

Jeg har noteret mig det oplyste.

Efter inspektionen modtog jeg oplysninger fra Røbo om beboernes omtrentlige indtægter og udgifter. Jeg fik oplyst at hver beboer betaler 4.490 kr. i husleje hvilket inkluderer udgifter til el og vand, 500 kr. for varme, 695 kr. for servicepakken og 3.247 kr. for kost.

En beboer på højeste førtidspension modtager pension på 11.863 kr. og en beboer der modtager folkepension modtager i alt 7.215 kr. Herudover modtager beboerne en boligydelse på 2.581 kr.

I den endelige rapport skrev jeg herefter at dette ville sige at der hver måned er et rådighedsbeløb på 5.511 kr. for en beboer på højeste førtidspension og 864 kr. for en folkepensionist. (Hertil kommer en eventuel udbetaling fra en kapitalpension).

Jeg gik ud fra at det nævnte rådighedsbeløb er beregnet til f.eks. tøj, medicin, indbetaling til kapitalpension, frisør, tandlæge, aftenskole eller lign., møbler og forlystelser, herunder ferie.

I den endelig rapport bad jeg derefter om at få oplyst om min beregning af rådighedsbeløb var korrekt. Hvis min beregning af en folkepensionists rådighedsbeløb var korrekt, bad jeg om at modtage oplysning om sådanne beboeres økonomiske vilkår, herunder i hvilket omfang der (kan) ydes ekstra økonomisk hjælp til de nævnte udgifter.

Kommunen har oplyst følgende:

’Der er i alt er 4 folkepensionister p.t. på Røbo. Deres rådighedsbeløb kan opgøres således: Husleje (inkl. lys, vand og varme) 4.490 kr., servicepakke 695 kr., kost 3.242 kr., boligydelse 2.945 kr. og pension

7.212 kr., i alt til rådighed 1.730 kr. Røbo har bl.a. søgt om varmetillæg, men der er givet afslag, idet alle 4 har formue.'

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.7 Rygepolitik

Det fremgår af Røbos rygepolitik at beboerne må ryge i egne lejligheder og i det tilhørende fællesrum.

Det blev under inspektionen oplyst at det pt. kun er én af beboerne der ryger. Dette sker som udgangspunkt i vedkommendes egen lejlighed. En gang imellem sker det dog at han ryger i fællesarealerne. Som jeg forstod det, er Røbo indstillet på at følge reglerne om at der ikke må ryges i fællesarealerne efter ikrafttrædelse af lovforslag L 191 til lov om røgfri miljøer (vedtaget den 29. maj 2007 til ikrafttrædelse den 15. august 2007).

Jeg bad Røbo oplyse om jeg har forstået dette rigtigt.

Bornholms Regionskommune har oplyst at rygepolitikken på Røbo er blevet opdateret pr. august 2007. Det fremgår af den nugældende politik at beboerne kun må ryge i deres egen lejlighed.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.8 Alkohol mv.

...

Ad pkt. 4.9 Vold

Det blev under inspektionen oplyst at der normalt ikke sker anmeldelse af voldelige overfald til politiet.

Under hensyn til at der vil være tilfælde hvor en politimæssig behandling vil kunne have betydning for erstatningsforhold, og under hensyn til at en anmeldelse, en efterforskning og eventuel strafferetlig forfølgning i sig selv kan have betydning som en markering af at en adfærd er uacceptabel, foreslog jeg at bostedet i sin voldspolitik indarbejder retningslinjer for anmeldelse til politiet ved mere alvorlige voldsepisoder. Jeg anførte hertil bl.a. at det efter min opfattelse er mest hensynsfuldt over for den forurettede medarbejder at det er ledelsen der under normale omstændigheder indgiver politianmeldelse i forbindelse med vold eller trusler om vold mod personalet, dog med mulighed for at undlade dette af hensyn til den forurettede.

I den endelige rapport bad jeg Røbo om som nævnt at overveje at indarbejde sådanne retningslinjer i voldspolitikken for bostedet. Jeg bad Røbo om at orientere mig om udfaldet af disse overvejelser.

Kommunen har oplyst at Røbo i sin voldspolitik har indarbejdet et afsnit om politianmeldelse af grove tilfælde af vold. Det fremgår af politikken at det er lederens ansvar at episoderne anmeldes.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.11 Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd

I den endelige rapport bad jeg Bornholms Regionskommune om at sende mig kommunens retningslinjer for brugerindflydelse.

Kommunen har oplyst følgende her til:

'Bornholms Regionskommune har 'overtaget' de retningslinjer som Bornholms Amtsråd har vedtaget på området (vedlægges). Sekretariatet har haft særlig fokus på dette område i tilsynsbesøgene, og har, på baggrund af de observationer og samtaler, der har fundet sted på bostederne, anbefalet Social- og Sundhedsudvalget at udtage brugerindflydelse som særligt politisk indsatsområde. Dette blev vedtaget for 2007 og videreføres i 2008. Der er således igangsat en proces, der skal munde ud i, at der udarbejdes nye retningslinjer for brugerinddragelsen, og at alle sociale tilbud fremover skal have en form for formaliseret brugerinddragelse.'

Jeg har noteret mig det oplyste. Jeg beder kommunen om at sende de nye retningslinjer til mig når de er vedtaget.

Som jeg forstod det, er der ikke oprettet et beboerråd/brugerråd på Røbo.

Jeg bad Røbo oplyse baggrunden for dette.

Kommunen har i sit brev oplyst at grunden til at Røbo ikke p.t. har et formaliseret beboerråd/brugerråd er at meget få beboere vil kunne være aktivt deltagende. Når der skal tages fællesbeslutninger prøver personalet imidlertid at inddrage de respektive bogrupper. Endelig oplyser kommunen at Røbo er indstillet på at arbejde videre med denne problemstilling for at opnå mest mulig brugerinddragelse.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig ikke mere i anledning af dette punkt.

Ad pkt. 4.12 Handleplaner

...

Ad pkt. 5.2 Modtagne registreringer

Under inspektionen modtog jeg i alt fem indberetninger om magtanvendelse.

Røbo har i tre af indberetningerne anført at indgrebet er 'foretaget i nødværge eller som led i nødret'. I én indberetning har Røbo afkrydset i feltet: 'al anden magtanvendelse, dvs. indgreb som er ulovlige'. I den sidste af indberetningerne er der afkrydset i begge de nævnte felter.

I den endelige rapport redegjorde jeg nærmere for hvornår der er tale om:

- a) fastholdelse efter servicelovens § 126 (tidligere 109 b)
- b) fastholdelse som led i nødværge/nødret
- c) fastholdelse som er ulovlig

Jeg skrev således:

...

På baggrund af denne gennemgang bad jeg herefter Røbo og Bornholms Regionskommune om at redegøre nærmere for med hvilken hjemmel de fem registrerede indgreb var foretaget.

Magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005

I den endelige rapport skrev jeg således om den første indberetning:

'Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre den pågældende beboer i at stjæle ting fra de øvrige beboere. Magtanvendelsen bestod efter det oplyste i at tage fat i beboeren og forsøge at trække og skubbe vedkommende væk. Røbo har i indberetningsskemaet både anført at indgrebet er foretaget i nødværge eller som led i nødret, og at indgrebet er ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning.'

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

'Magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 1. november 2005, at magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 109.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.'

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

For at foretage magtanvendelse efter § 109 b skal der have været nærliggende risiko for at personen udsatte sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene skal have gjort det absolut påkrævet at gribe fysisk ind for at undgå væsentlig personskade. Jeg beder kommunen forholde sig til

hjemlen for magtanvendelsen igen. Herunder bedes kommunen forholde sig til om de nævnte betingelser for at foretage magtanvendelse efter § 109 b var opfyldt.

Magtanvendelse foretaget den 3. december 2006

I den endelige rapport skrev jeg således om den anden indberetning:

'Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 3. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre overgreb på en anden beboer. Det fremgår endvidere at der var tale om en trussel, og at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham til hans lejlighed. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Bornholms Regionskommune har i sin tilbagemelding af 8. december 2006 anført § 109 b som hjemmel men har ikke direkte påtalt at Røbo har angivet en anden hjemmel for indgrebet.'

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

'Magtanvendelse foretaget den 3. december 2006

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 8. december 2006, at magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 109.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.

...

Bornholms Regionskommune medgiver at det ikke klart fremgår af svarene til Røbo, at der i de konkrete tilfælde, efter Bornholms Regionskommunes vurdering, ikke var tale om ulovlige indgreb/indgreb efter straffelovens §§ 13 og 14.

Bornholms Regionskommune vil i fremtidige skriftlige tilbagemeldinger sikre, at det klarere fremgår af de afgivne svar, om der er tale om en lovlig eller ulovlig magtanvendelse.'

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

Jeg har ingen bemærkninger til at kommunen mener at hjemlen til den konkrete magtanvendelse ligger i § 109 b. Jeg går således ud fra at der i situationen var nærliggende risiko for at beboeren ville udsætte den anden beboer for at lide væsentlig personskade, og at forholdene i dette konkrete tilfælde gjorde det absolut påkrævet at anvende magt. Først da ville betingelsen for at foretage magtanvendelse efter § 109 b være opfyldt.

Jeg er enig med kommunen i at det ikke klart fremgår af kommunens tilbagemelding at kommunen ikke var enig med Røbo i at hjemlen var nødværge/nødret. Jeg har noteret mig at kommunen for fremtiden vil ændre sine tilbagemeldinger således at det fremgår når kommunen er uenig med det enkelte bosted.

Magtanvendelse foretaget den 25. december 2006

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den tredje indberetning:

'Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at stoppe beboerens høje råben. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at fastholde beboeren og føre vedkommende væk fra fællesarealet. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet var ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning.'

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

'Magtanvendelse foretaget den 25. december 2006

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 2. januar 2007, at det vurderedes at magtanvendelsen var foretaget med hjemmel i lovgivningen, idet det vurderedes, at der var en nærliggende risiko for personskade, lov om social service § 109.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.'

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

For at foretage magtanvendelse efter § 109 b skal der som nævnt ovenfor have været nærliggende risiko for at personen udsatte sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det konkrete tilfælde skal have gjort det absolut påkrævet at gribe fysisk ind for at undgå væsentlig personskade. Jeg beder kommunen forholde sig til om disse betingelser for at foretage magtanvendelse efter § 109 b var opfyldt.

Magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den fjerde indberetning:

'Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre beboeren i at tage på personalets kønsdele. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage beboerens hånd og skubbe den væk. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 1. marts 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet.'

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

'Magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 1. marts 2007. Magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 126.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens grænseoverskridende adfærd, var en krænkelse af medarbejderens blufærdighed - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 113.'

Jeg beder kommunen om at forholde sig til hjemlen for denne magtanvendelse igen. Jeg henviser til at kommunen:

- ifølge min kopi af tilbagemeldingen af 1. marts 2007 henviste til både § 126 og nødværge/nødret.
- i udtalelse af 21. februar 2008 har henvist til § 126 og samtidig til vejledningens afsnit om nødværge og nødret.

Magtanvendelse foretaget den 4. april 2007

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den femte indberetning:

'Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 4. april 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at beskytte beboeren, omgivelserne og personalet mod slag og spark. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham væk fra parkeringspladsen. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 10. april 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet.'

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

'Magtanvendelse foretaget den 4. april 2007

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 10. april 2007, at det vurderedes at magtanvendelsen som værende udført med hjemmel i lov om social service § 126.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.

Bornholms Regionskommune medgiver at det ikke klart fremgår af svarene til Røbo, at der i de konkrete tilfælde, efter Bornholms Regionskommunes vurdering, ikke var tale om ulovlige indgreb/indgreb efter straffelovens §§ 13 og 14.

Bornholms Regionskommune vil i fremtidige skriftlige tilbagemeldinger sikre, at det klarere fremgår af de afgivne svar, om der er tale om en lovlig eller ulovlig magtanvendelse.'

Jeg har ingen bemærkninger til at kommunen mener at hjemlen til den konkrete magtanvendelse ligger i § 126. Jeg går således ud fra at der i situationen var nærliggende risiko for at beboeren ville udsætte sig selv og andre for at lide væsentlig personskade. Først da ville betingelsen for at foretage magtanvendelse efter § 109 b være opfyldt.

I den kopi af kommunens tilbagemelding af 10. april 2007 som jeg har på sagen, har kommunen både angivet § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for magtanvendelsen. Det er uheldigt at kommunen i sin tilbagemelding til Røbo også har angivet nødværge/nødret som hjemmel for magtanvendelsen.

Jeg har noteret mig at kommunen i fremtiden vil være mere klar i sine tilbagemeldinger til bostederne.

Jeg har ved gennemgangen af de fem sager konstateret den relativt store forvirring der afspejler sig i både Røbos og kommunens hjemmelsangivelser for de forskellige magtanvendelser. På baggrund af dette har jeg i dag skrevet til Social- og Sundhedsudvalget i Bornholms Regionskommune og henstillet til at udvalget sørger for at såvel forvaltningen samt bostederne får en tilstrækkelig undervisning på området.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg havde bedt Socialministeriet [nu Velfærdsministeriet] om at overveje at ændre formuleringerne i skema 2 (til indberetning af magtanvendelse) således at det bliver tydeligere at der er forskel på magtanvendelse efter servicelovens § 126, magtanvendelse foretaget i nødværge/nødret, ulovlig magtanvendelse og magtanvendelse foretaget med samtykke.

Jeg har endnu ikke modtaget et endeligt svar fra ministeriet. Jeg vil orientere Røbo og Bornholms Regionskommune om resultatet af denne sag når sagen er afsluttet.

I den endelige rapport skrev jeg at det fremgår af servicelovens § 136, stk. 1, at enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen/regionsrådet.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 2, (videreført med redaktionelle ændringer fra § 12, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse), skal sådanne registrerede foranstaltninger indberettes månedligt til kommunalbestyrelsen.

Jeg kunne på baggrund af datoerne for kommunens tilbagemeldinger konstatere at tre af indberetningerne var indberettet til kommunen indenfor den angivne tidsfrist. For to af indberetningerne (af henholdsvis 27. oktober 2005 og 25. december 2006) havde jeg ikke modtaget kommunens tilbagemeldinger, og jeg havde derfor ikke mulighed for at konstatere om indberetningerne i disse tilfælde var foretaget i overensstemmelse med § 12, stk. 2. Jeg bad bostedet om at oplyse mig om de konkrete indberetningsdatoer for de to indberetninger.

Røbo og regionskommunen har ikke i udtalelsen oplyst hvornår de to indberetninger er sket. Regionskommunen har i stedet oplyst at kommunen vurderede de to magtanvendelser henholdsvis den 1. november 2005 og den 2. januar 2007.

Jeg kan på baggrund af datoerne for kommunens tilbagemeldinger konstatere at også disse to indberetninger var indberettet til kommunen indenfor den angivne tidsfrist. Jeg foretager mig herefter ikke mere i anledning af dette punkt.

Jeg fik under inspektionen oplyst at Bornholms Regionskommune løbende melder tilbage på de indsendte indberetninger.

Kommunen har i tre af tilfældene vurderet og meldt tilbage på magtanvendelserne indenfor en uge.

Jeg havde ingen bemærkninger til dette. Jeg bad imidlertid kommunen oplyse hvornår kommunen havde foretaget en vurdering af de magtanvendelser der fandt sted henholdsvis den 27. oktober 2005 og den 25. december 2006.

I udtalelsen har Bornholms Regionskommune som nævnt oplyst at tilbagemeldingerne på de to magtanvendelser skete henholdsvis den 1. november 2005 og den 2. januar 2007. Herudover har kommunen oplyst at kommunen tilstræber at give tilbagemeldinger senest 2 dage efter at indberetningen er modtaget. Tilbagemeldingen sker via e-mail.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg bad endvidere Bornholms Regionskommune om at redegøre nærmere for om kommunen – også i tilfælde hvor der efter kommunens opfattelse ikke er tale om magt – melder dette tilbage til bostederne.

Kommunen har svaret således:

’Det vægtes i vurderingen af magtanvendelserne om indberetningerne har hjemmel til især udøvelsen af omsorgspligten og mindsteindgrebsprincipperne. Endvidere vurderes det om de i vejledningen beskrevne principper for god pædagogisk handlevis er søgt opfyldt.

Henholdsvis halvårligt og helårligt orienteres socialudvalg og handicapråd samt kommunalbestyrelse om antallet af – og tendenserne i indberetningerne.

Bornholms Regionskommune har udover den almindelige daglige vejledning, løbende gennem de sidste fire år, afholdt temadage/opfriskningskurser for bo- og dagtilbuddene i voldspolitik og magtanvendelser. Der har i snit været tale om 3-4 temadage/opfriskningskurser om året.’

Jeg har noteret mig det oplyste. Det fremgår imidlertid ikke direkte af kommunens svar til mig om kommunen i sine tilbagemeldinger gør bostedet opmærksom på det hvis kommunen i et konkret tilfælde ikke mener at der har været tale om magt. Jeg sigter til et tilfælde hvor et bosted har indberettet en hændelse som magtanvendelse men hvor kommunen ikke mener at der er tale om magt. Jeg beder derfor igen kommunen svare på dette.

Ad pkt. 6.1 Normeringer og sammensætning

...

Ad pkt. 7.1 Generelt vedrørende tilsyn

...

Ad pkt. 7.2 Bornholm Regionskommunes tilsyn

...

Ad pkt. 7.3 Tilsynsbesøg foretaget på Røbo den 8. november 2006

...

Opfølgning

Som det fremgår af de enkelte punkter ovenfor, har jeg i flere tilfælde bedt Bornholms Regionskommune om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold.

Underretning

Denne rapport sendes til Røbo, Bornholms Regionskommune, Folketingets Retsudvalg og Center for Ligebehandling af Handicappede.”